

2. DÜŞÜNCE YAZILARI:

A. MAKALE

Tanım: Bir konuyu, bir olayı, bir eseri ele alıp çeşitli özelliklerini ayrıntılarıyla inceleyen ve onunla ilgili bir takım sonuçlara ulaşan; yahut bir görüşü, bir iddiayı belge ve kanıtlarla destekleyerek savunan yazılara makale denir. Makaleler herhangi bir konuda görüş ve teklifleri ileri sürmek veya desteklemek için yazılan bilimsel içerikli yazılardır.

Makalenin genel özellikleri:

- Her konu hakkında makale yazılabilir.
- Makalenin dili senli benli değildir. Bilimsel içerikli olduğundan dolayı kullanılan dil çoğu zaman; birinci çoğul şahıstır.
Örnek: yaptık, tespit ettik, kaydettik gibi.
- Makalenin dili anlaşılır olmalıdır. Söz oyunları veya dolaylı anlatım kullanılmamalıdır. Bilimsel makaleler günü gününe yazılmak zorunda değildirler. Bilimsel makale yazmak oldukça güçtür çünkü tüm bilgilerin mutlaka kaynağı olması gerekmektedir. Bu kaynaklar detaylı bir inceleme neticesinde makaleye eklenmekte ve yeni verilerle genişletilmektedir.
- Yazılacak konu ve sorun yazının başında okuyucuya verilmelidir.
- Konu hakkında verilen örnekler tutarlı olmalıdır.
- Yazar tarafsız bir kişi görünümünde olmalıdır.
- Makalelerde kesin bir problem ve bu problemin bilimsel verilerle çözümü vardır. Dolayısıyla yazının sonunda mutlaka bir sonuca varılmalıdır.
- Makale, **alanında uzman kişilerce yazılmalıdır**. Çünkü kapsamlı bir araştırma gerektirmektedir.

Bilimsel bir makale nasıl yazılır?

Bilimsel bir makale başlık, giriş, gelişme, sonuç, kaynakça (bibliyografya) ve ekler kısmı olmak üzere altı bölümden oluşur.

1. Başlık (Konu seçilmesi)

Öncelikle konu seçimi yapılırken daha önce araştırılmamış veya araştırılmış ise ortaya yeni sonuçlar koyabileceğimiz konular seçilmelidir. Seçmiş olduğumuz konunun problemi ve çeşitli şekillerde ulaşmak istediğimiz sonuç belirlenmelidir. Bunun yanında konu sınırlandırılmalıdır. Sınırlandırılmadığı takdirde makale yazımı daha da güçleşmektedir. Başlık konuyu kapsamalıdır.

Ör: Halk İnançları

Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Nazar İnanç

Girne'de Halk Hekimliği İle İlgili İnançlar

Başlık seçildikten sonra ise yapılması gereken çok önemli bir husus vardır.

Bibliyografya, kaynak, literatür, taraması

Seçilmiş olan konu hakkında daha önce kim, nerede, ne zaman, makale, kitap veya herhangi bir yazı yazmıştır gibi soruların cevabı bulunmalıdır. Bu tür taramalarda ilk referansımız toplu bibliyografyalardır. Ansiklopedi, sözlük, dergi, sempozyum bildiri kitapları gibi geniş bir kaynak taraması gerekmektedir. Konu hakkında ne kadar yazılmış olan yazı varsa tespit edilerek, fotokopisi çekilmeli ve okunmalıdır. Makaleye alıntı yapılacak olan kısımlar veya bölümler belirlenmelidir. Bu yüzden de seçilen bölümler fiş yöntemi ile yazılmalıdır. Fişler önem sırasına göre sıralanmalıdır.

2. Giriş

Giriş bölümünde makalenin yazılış nedeni, makalenin yazılmasına neden olan olay açıklanmalıdır. Ardından problem açıklanmalı ve hedeflenen sonuç ve ileri sürülen görüş verilmelidir. Konu açıklanırken konuyla ilgili terimlerin sözlük veya terimsel anlamı da verilebilir.

3. Gelişme Bölümü

Bu bölümde konu hakkında daha önce yapılmış olan araştırmalar veya ortaya atılan görüşler verilmelidir. Ardından yazarın kendi görüşleri kaynakları ile ifade edilmelidir. Verilen bilgilerin mutlaka kaynağı olmalıdır. Konu örnekleme, açıklama, karşılaştırma ve nesnel verilerden yararlanma yöntemi ile genişletilmelidir. Gerekli görüldüğü takdirde tablo, fotoğraf, şekil v.b. görsel veriler kullanılmalıdır. Kullanılan bu verilerin kaynağı ve açıklaması ise hemen altında verilmelidir. Bu bölümde genellikle alıntılar kullanılmaktadır.

Alıntıların makale içinde gösterilmesi:

1. **Kural:** Herhangi bir değişiklik yapılmadan bir paragrafı aşan alıntılar, çift tırnak içerisinde üzerlerinde değişiklik yapılmadan olduğu gibi verilir.

Ör: “millet gerçeğini düşünürken, millet olduğunu iddia eden insan topluluğunu haldeki durumu ile ele almak (**Aktaş, 1997:145**)”. (Yazar soyadı kitap basım tarihi:alıntının yapıldığı sayfa numarası)

2. **Kural:** Herhangi bir yazarın makalesi veya kitapta okunan herhangi bir bölüm yazar tarafından özetlenerek kullanılmışsa yine yukarıdaki teknik kullanılır. Ancak çift tırnak kullanılmaz. Özeti ve yargının bittiği yerde yazar künyesi verilir ve ardından nokta konur.

Ör:(**Aktaş, 1997: 145**).

4. Sonuç:

Bu bölümde makale kısaca özetlenir. İstenilen sonuca ulaşılmış ise ne şekilde ulaşıldığı ve ulaşılan sonuçlar maddeler halinde verilir. Ortaya yeni bir sonuç çıkmış ise bu özellikle belirtilmelidir.

5. Bibliyografya/Kaynakça

Makalede kullanılan tüm kaynaklar toplu olarak bu bölümde verilmektedir. Bu bölüm genellikle yazar soyisimlerinin alfabetik sıraya göre dizilmesi sonucu oluşturulur. Ancak kitap, sempozyum bildiri kitabı, dergilerden alınan makaleler, gazete yazılarının kaynakçada gösteriliş şekilleri farklıdır.

6. Ekler ve tablolar

Makalede kullanılan tablolar, kanıt niteliğindeki ve görsel belgeler ayrıca makalenin sonunda ayrı bir ekler kısmı oluşturularak verilebilir.

Makale Şablonu

BAŞLIK

.....
.....
.....

Yard.Doç. Atilla EMİROĞLU*

Özet:.....

.....
.....
.....
.....
.....(Özet
italik yazılır. Konu kısaca özetlenir.)

Anahtar Kelimeler: (Konu ile ilgili belli başlı anahtar kelimler yazılmalıdır.Anahtar kelimeler üç ile beş arasında değişmektedir. Örneğin konu Makale ve makalelerde yapılan teknik hatalar ise anahtar kelimeler şunlar olabilir: **Makale, Teknik Hatalar.**

Makalelerde genellikle **giriş** bölümü yazılmasına karşın bazı araştırmacılar yazmamaktadırlar.

Giriş:.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

* Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi.

.....
.....
.....
(Engin, 1996:8).

Giriş bölümünün uzunluğu makale ve makale yazarına bağlı olarak değişmektedir. Bunun yanında giriş bölümünden itibaren çeşitli kaynaklardan alıntı yapılabilir.

Gelişme bölümünde konuyu destekleyici belgeler ve örnekler ile sonuca ulaşılmalıdır.

Sonuç:.....
.....
.....
.....

Kaynakça

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Engin, Ali, **Türk Edebiyatında Hece Meselesi**, Akçağ Yayınları, Ankara-1996.(Kitap alıntısı)

Engin, Ali, (1996): "*Türk Edebiyatında Hece Meselesi*", **Türk Kültürü Dergisi**, S.12, Akçağ Yayınları, Ankara, s.8.(Dergilerdeki makale alıntısı)

B. FIKRA/KÖŞE YAZISI

Gazete veya dergilerin belli köşelerinde yayınlanan, belgelendirme ve kanıtlama gereği duyulmadan günlük olaylar, ülke sorunlarını, yazarın bir konu hakkındaki görüş ve düşüncelerini çeşitli yönlerden inceleyen ve yorumlayan kısa yazılara **FIKRA** adı verilmektedir. Günümüzde köşe yazısı adıyla anılmaktadır.

Günlük olayların hareket noktası olarak alındığı bu yazı türünde yazar, herhangi bir konudaki kendi görüş ve düşüncelerini samimi bir dille yansıtır.

Fıkra Yazarken Dikkat Edilecek Hususlar:

1. Bilimsel kaynaklara dayanılarak yazılmazlar.
2. Yazar görüşlerini bir takım delillerle kanıtlamak zorunda değildir.
3. Bu yazı türünün belli bir planı vardır. Önce sorun ortaya konur. Ardından düşünce çeşitli yollarla genişletilir.
4. Bu yazı türünü yazmak kolay değildir. Geniş bir bilgiye sahip olunması gerekmektedir.
5. Yazar tekrara düşmeksizin kendini yenilemek zorundadır. Bunun nedeni ise günlük olarak yazılmasındandır. Tesiri kalıcı bir yazı türü değildir.

Fıkra türü kendi içinde üçe ayrılır

1. Edebî Fıkralar

Bu tür fıkralar günlük olayları ele alsalar dahi üslûpları nedeniyle kalıcıdır.

2. Gazetelerde Yazılan Günlük Köşe Yazıları

Bu tür fıkraların okunabilirlikleri sınırlıdır. Günlük ve haftalık gazete ve dergilerdeki yazılar bu gruba örnek gösterilebilirler. Belli bir süre geçtiği zaman yazarlar toplum üzerinde derin etkiler bırakmış olan yazılarını seçerek kitap haline getirmektedirler.

3. Makale ve Fıkra Türü Yazılar

Fıkra yazarı okuyucusunu sosyal, politik, toplumsal bir sorunun önemine inandırmaya çalışır. Yeri geldikçe düşüncesini bilimsel verilerle açıklamaktadır.

C. DENEME

Tanımı: Deneme, sanat, edebiyat, hayat, dünya görüşü gibi herhangi bir konuda yazarın kendi duygu ve düşüncelerini kesin sonuçlara varmaksızın ve belli kurallara uyma zorunluluğu duymadan, duygu ve düşüncelerini iddiasız bir şekilde açıkladığı yazı türüne deneme denir. Deneme, insanların çeşitli konularda görüşlerini aktarmaya ve sosyal olaylara karşı kendi bakış açısını samimi ifadelerle veren bir yazılı anlatım türüdür.

Deneme Yazarken Dikkat Edilecek Hususlar:

1. Herhangi bir konuda ispata gerek yoktur.
2. Kişisel duygu ve düşüncelere yer verilir. "Bence, benim diyeceğim, bana göre" gibi ifadeler yer almaktadır. Yazar seçmiş olduğu konu hakkındaki anlık görüşlerini deneme türünde çok rahat bir şekilde aktarabilmektedir. Deneme türünde önemli olan husus, yazarın ilgili duyduğu konular hakkındaki anlık düşünceleridir.
3. Yazar kendisiyle konuşur gibi samimi ve yapmacıksız ifadeler kullanır. Yazıda senli benli rahat bir konuşma havası vardır.
4. Belge niteliği taşımaz.
5. Kesin sonuçlara ulaşmak gibi bir kaygı yoktur.
6. Dilin özenle kullanılması bu türde oldukça önemlidir.
7. Deneme yazı türünün sayfa düzeni için kompozisyon yazma tekniklerini kullanılmaktadır.

D. ELEŞTİRİ(TENKİT)

Tanım: Türü, özelliği ne olursa olsun her türlü **sanat faaliyetini, sanat eserini yahut bir kişinin herhangi bir konudaki görüşlerini okuma ve inceleme sonucunda ortaya konan değerlendirmenin genel adıdır.** Eleştiri bir düşünceyi destekleyerek olumlu yanlarının ortaya konması ya da bir sanat eserini geniş okuyucu kitlesine tanıtmaya itibarıyla sıkça başvurulan bir yazı türüdür. Eleştiri yazanlara eleştirmen adı verilir.

Eleştirinin genel özellikleri

1. İyi bir eleştiri yapmak için dikkatli bir okuyucu olmak gerekir.
2. Eleştirmen eleştiri yapmış olduğu konu hakkında bilgili olmalıdır. Bunun yanında konuyla ilgili terimleri ve tanımları bilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bilgili olmalı ve dili iyi kullanmalıdır. Dili iyi kullanmasının yanında sebep-sonuç ilişkisini kurabilmelidir.
3. Eleştirmen incelediği eseri bir yönden değil bir çok yönden parçalar halinde incelemeli ve bu parçaları daha sonra birleştirmelidir.
4. Eleştirmenin bir eseri veya konuyu iyi/kötü şeklinde nitelemesi yeterli değildir. İyi ise neden, kötü ise neden kötüdür. Somut verilerle ortaya konmalı ve neye göre iyi olduğu kıyaslama yapılarak belirtilmelidir.
5. Eleştiride mümkün olduğu kadar kırıncı olmamaya, eleştiriye yazarın şahsına değil esere yapmaya, tarafsız olmaya çalışmalı; olumsuz yanları kadar olumlu yanlarına da dikkat edilmelidir.
6. Eleştirinin dili senli benli değildir. Makaleye yakın bir dili vardır.

Eleştirinin eserlere göre yaklaşım tarzları

1. Öznel Eleştiri

Yazar üzerinde bırakılan etkinin önem kazandığı bir türdür. Yazar kendini okur yerine koymakta ve eserin kendi üzerinde bıraktığı etkiye göre değerlendirme yapmaktadır. Kurallarla sınırlı olmadığı için deneme havası taşımaktadır. Denemeye yakındır.

2. Tarihi ve sosyolojik eleştiri

Eserin oluşumunu etkileyen tarihi ve toplumsal şartları tespit edip onlar yardımıyla eseri açıklamaya çalışır. İncelenen eser döneminin değer yargılarına, sosyal yapısına ve devrin diğer şartlarına göre değerlendirilir. Dolayısıyla esere sosyolojik bir bakış açısı ile yaklaşılmaktadır. Bu yönü ile bu yaklaşım daha objektiftir. Esere estetik açıdan değil, yazıldığı dönemin toplumsal özellikleri dikkate alınarak değerlendirilir.

3. Yazar/sanatçıya yönelik eleştiri

Eleştirmen eseri açıklamak için eser ve yazar arasında bir ilgi kurar. Ayzarın veya sanatçının hayatını ve kişiliğini inceler. Elde edilenler belge olarak kullanılır. Sanatçının çocukluk dönemi ve normal yaşantısından eserlerine yansıyan kısımları incelenerek eser hakkında eleştiri yapılır.

SOHBET:

Bir yazarın günlük olaylar arasından seçtiği bir konuyla ilgili kendine özgü görüş ve düşüncelerini fazla derinleştirmeden karşısındakilerle konuşuyormuş gibi anlattığı yazı türüne "**sohbet (söyleşi)**" denir. Bir diğer deyişle güncel bir konuda yazarın okuyucuyla konuşuyormuş gibi samimi ve anlaşılır bir dille yazdığı, her türlü özentiden uzak yazılara sohbet denir. Bu yazı türünde yazar, ele aldığı konuyu derinlemesine incelemeyi, bilimsel bir ispatı da amaçlamaz. Yazarın amacı okuyucuyla samimi diyaloglar kurarak sadece düşüncelerini açıklamaktır. Bu yazılar genellikle gazete ve dergilerde yayınlanır. Hatta gazetelerde sohbet (söyleşi) adı altında bu tür yazıların kaleme alındığı köşelerde bulunabilir. Sohbet yazılarına eskiden "muhasabe" denirdi.

Sohbetin özellikleri şunlardır:

- Çoğunlukla, günlük konuların işlendiği sohbet yazılarında konuşma senli benli bir anlatım yolu seçilir.
- Yazar deyimlerden, atasözlerinden, hatıralardan, halk fıkralarından, nüktelelerden, özlü sözlerden çokça yararlanır.
- Sohbet türü yazılarda herkesi ilgilendiren konular seçilir.
- Cümleler, konuşma üslubundadır ve genellikle devriktir.

- Yazar karşısında biri varmış gibi sorular sorar, cevaplar verir, düşüncelerini günlük konuşma dili içtenliği içerisinde açıklar.
- Sohbetlerde konu uzatılmaz, fazla ayrıntıya girilmez, sadece konuya dikkat çekilir, anlatılanlar kanıtlanmaya çalışılmaz, anlatılanlara inanılması için bir gayret ortaya konmaz.
- Amaç, okuyucuyu konu üzerinde düşünmeye davet etmektir.
- Bu yazılar gazete ve dergilerde yayımlanabildiği gibi yazar bu yazıları ayrıca bir kitap olarak da basabilir.
- Sohbet türünde makalede olduğu gibi giriş gelime ve sonuç bölümleri bulunur; ancak karşılıklı konuşma havası içinde yazılması ve açıklanan düşüncelerin ispatlanma gereği duyulmadan anlatılması yönünden makaleden ayrılır.
- Yazar sohbet türünde genellikle kişisel düşüncelerini anlatır, bu yüzden de sohbet türü öznel bir anlatıma sahiptir.

ÇALIŞMA SORULARI:

1. Aylık güncelliği olan bir dergide yayımlanıyor yazılarım. Orta uzunluktaki bu yazılarda, bahsettiğim konuyla ilgili görüş ve düşüncelerimi ayrıntılara inmeden ortaya koyuyorum. Amacım okurlarımı bunaltmadan anlaşılacak olduğu için de konuşma dilinin sıcaklığı ve samimiyetinden faydalanmaya gayret ediyorum.

Böyle konuşan bir sanatçının yazılarının türü aşağıdakilerden hangisiyle isimlendirilebilir?

- A) Anı
- B) Makale
- C) Sohbet
- D) Eleştiri
- E) Röportaj

2. O an kalbimden, özümden ne geçiyorsa öyle yazıyorum. En çok nelerden zevk alıyorsam ya da neleri hiç sevmiyorsam onlardan bahsediyorum. Okurlarım beni kınarmış, kınamazmış hiç ama hiç aklıma gelmiyor nedense.

Parçada sözü edilen yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anı
- B) Deneme
- C) Fıkra
- D) Makale
- E) Gezi yazısı

3. Diğer sanat dallarıyla hiçbir bağı yoktur. Doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden, eksiği fazladan ayırmaya çalışır. Yazar, “Aklın yolu birdir” ilkesine uygun davranır, düşünür. Yabana atılmayacak etkileri olsa bile hiçbir zaman baş tacı edilmez. Şimdilerdeyse daha çok gazetelerde köşe yazarlarına konuk olmaktadır.

Bu sözler, aşağıdaki yazınsal türlerden özellikle hangisi için söylenmiş olabilir?

- A) Eleştiri
- B) Söyleşi
- C) Fıkra
- D) Deneme
- E) Makale